

Актуальна тема номера:  
“ПОСТУП УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЧЛЕНСТВА  
В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ”

ПОДАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ  
ЩОДО ПОЛІТИКИ РОЗШИРЕННЯ  
ВІД 8 ЛИСТОПАДА 2023 РОКУ СОМ(2023)690  
(ВИТЯГ)\*

I. Вступ

Розширення ЄС є рушійною силою довгострокової стабільності, миру та процвітання на всьому континенті. Членство в ЄС – це геостратегічна інвестиція в сильну, стабільну та об’єднану Європу, засновану на спільних цінностях. Це потужний інструмент для просування демократії, верховенства права та поваги до основоположних прав. Надійна, заснована на досягненнях перспектива членства в ЄС є ключовим рушієм перетворень, і, таким чином, вона посилює нашу колективну безпеку та соціально-економічне процвітання. Це має важливе значення для сприяння примиренню та стабільності на європейському континенті. Геополітичне значення розширення ЄС було ще більше підкреслено у 2022 р., коли Україна, Молдова та Грузія подали заявки на членство в ЄС після неспровокованої та невинуватої агресивної війни Росії проти України, з визнанням Європейською Радою європейської перспективи України, Молдови та Грузії та наданням Україні та Молдові статусу кандидатів. <...>

Сьогодні Західні Балкани, Туреччина, Україна, Молдова та Грузія мають історичну можливість міцно пов’язати своє майбутнє з Європейським Союзом. Приєднання є і залишатиметься процесом, що базується на досягненнях і повністю залежить від об’єктивного прогресу, досягнутого кожним партнером із розширення. Таким чином, країни, що вступають до ЄС, повинні діяти рішуче, щоб здійснити необхідні реформи та досягти відчутного та незворотного прогресу, починаючи з основ процесу вступу до ЄС. Верховенство права, зокрема незалежність і функціонування судової системи та боротьба з корупцією, основоположні права, економіка, функціонування демократичних інститутів і реформа

\* 2023 Communication on EU Enlargement Policy: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brussels, 08.11.2023 COM(2023) 690 <[https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/COM\\_2023\\_690%20Communication%20on%20EU%20Enlargement%20Policy\\_and\\_Annex.pdf](https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/COM_2023_690%20Communication%20on%20EU%20Enlargement%20Policy_and_Annex.pdf)> (accessed: 27.11.2023).

державного управління продовжують залишатися наріжним каменем політики розширення.

Членство в ЄС є стратегічним вибором. Партнери повинні прийняти та просувати цінності ЄС твердо й однозначно. Приєднання до спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС є більш значущим, ніж будь-коли, сигналом спільних цінностей і стратегічної орієнтації в новому геополітичному контексті.

## II. Ключові події

### *Згуртована відповідь на агресивну війну Росії*

Останні 2 роки пройшли під знаком агресивної війни Росії проти України. Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ) зафіксувало понад 27 000 жертв серед цивільного населення в Україні, зокрема і 9600 загиблих, точна кількість загиблих очікується значно більшою. Гуманітарні потреби залишаються високими: 17,6 млн людей в Україні, 49 % загального населення країни, і 6,2 млн у країнах, що приймають біженців, продовжують потребувати міжсекторальної гуманітарної допомоги. Війна також спричинила спустошення та знищення підприємств і володінь, порушення торгівлі, зменшення інвестицій, ерозію людського капіталу та величезну шкоду навколишньому середовищу.

Відповідь ЄС на агресивну війну Росії була безпрецедентною, згуртованою, рішучою та негайною. 27 держав – членів ЄС та їхні партнери по всьому світу засудили неспровоковану та невиправдану агресивну війну. Вони діяли швидко, ізолювавши Росію політично й економічно, засудивши порушення міжнародного гуманітарного права та підтримавши кроки для забезпечення повної відповідальності за військові злочини та інші порушення, скоєні у зв'язку з російською агресивною війною. ЄС прийняв нині 11 пакетів далекосяжних санкцій проти Росії та Білорусі. Демонструючи непохитну підтримку України, ЄС продовжує надавати країні широку гуманітарну, фінансову, економічну та військову підтримку. За допомогою ініціативи “*Team Europe*” ЄС, його держави-члени та фінансові установи натепер мобілізували 82,6 млрд євро (на вересень 2023 р.; зокрема й 25 млрд євро на військову підтримку), включаючи фінансування, надане для розміщення біженців у ЄС. Рада продовжила до березня 2025 р. тимчасовий захист для людей, які втекли від війни проти України, забезпечивши певність для понад 4 млн українців, які зараз проживають в ЄС. У відповідь на блокування Росією портів українського Чорного моря з травня 2022 р. ЄС разом з Україною та Молдовою впроваджує Шляхи солідарності між Україною та ЄС, які з'єднують Україну та Молдову з Європейським Союзом, полегшуючи їхню торгівлю з ЄС та рештою світу, включно з критично важливими продук-

тами, такими як зерно. Комісія підтримує низку заходів з моніторингу та реєстрації шкоди, завданої навколишньому середовищу. ЄС продовжуватиме підтримувати Україну стільки, скільки буде потрібно.

Європейська комісія разом з Україною та партнерами з G7 у січні 2023 р. створили Міжвідомчу координаційну платформу донорів для координації підтримки нагальних потреб України у фінансуванні та майбутнього економічного відновлення та реконструкції.

У червні 2023 р. Європейська комісія запропонувала спеціальний інструмент середньострокового фінансування, який надасть Україні узгоджену, передбачувану та гнучку підтримку на період 2024–2027 рр. Новий механізм для України підтримуватиме зусилля з підтримання макрофінансової стабільності та сприятиме відновленню. План передбачає виділення Фонду 50 млрд євро грантів і позик на 2024–2027 рр.

<...>

#### *Розширення ЄС набирає нових обертів*

Порядок денний розширення набув нового імпульсу в червні 2022 р., коли Європейська Рада схвалила рекомендації Комісії, визнавши європейську перспективу України, Молдови та Грузії та надавши Україні та Молдові статус країни-кандидата. Це сталося після заявок на членство в ЄС, поданих трьома країнами навесні 2022 р., і висновків, представлених Європейською комісією в червні того ж року. Європейська перспектива зміцнила рішучість країн здійснити необхідні реформи, обов'язкові для процесу вступу до ЄС, зокрема кроки/пріоритети, зазначені у висновках Комісії. Наразі Комісія звітує про виконання цих кроків/пріоритетів у рамках свого регулярного пакету розширення, до якого цього року включено Україну, Молдову та Грузію.

<...>

З початку агресії Росії проти України відносини ЄС з Україною досягли безпрецедентного рівня. У лютому 2023 р. у Києві відбувся 24-й саміт Україна–ЄС та зустріч Колегії Єврокомісарів з Урядом України. Перша в історії неформальна зустріч міністрів закордонних справ Україна–ЄС у Києві збрала Україну, ЄС та 27 держав-членів на 2 жовтня 2023 р. ЄС підтвердив свою непохитну підтримку та відданість незалежності, суверенітету та територіальній цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів та шляху країни до ЄС.

<...>

#### III. Країни на шляху до вступу до ЄС

<...>

Висновок Комісії щодо заявки України на членство в ЄС визначив 7 кроків для України на шляху до вступу до ЄС. Європейська Рада надала

Україні статус кандидата та запросила Комісію звітувати про виконання 7 кроків як невід’ємну частину цього пакету.

<...>

#### IV. Основи процесу вступу в ЄС

Верховенство права, основні права, функціонування демократичних інституцій, реформа державного управління та економічні критерії складають ядро того, що відомо як “основи” процесу вступу до ЄС. Якість інституцій та управління є основою для підвищення конкурентоспроможності, процвітання та добробуту суспільства, а також підкріплює здатність дотримуватись *acquis* ЄС у всіх сферах. Надійні та незворотні фундаментальні реформи мають вирішальне значення для того, щоб країни, що вступають до ЄС, досягли прогресу на шляху вступу. Протягом минулого року прогрес у програмах реформ, пов’язаних із основами, було відзначено, зокрема, в Україні та Молдові у відповідь на рекомендації у відповідних висновках Комісії.

<...>

З початку агресивної війни Росії проти України в лютому 2022 р. більшість із 10 країн, що вступають до ЄС, зіткнулися з серйозними економічними та соціальними викликами. В Україні ВВП впав на 29,1 % у 2022 р., оскільки вся країна сильно постраждала від агресивної війни Росії, що призвело до значного тиску на макроекономічну стабільність.

<...>

#### VI. Регіональне співробітництво та добросусідські відносини

<...>

Агресивна війна Росії проти України вплинула на відносини двосторонніх партнерів та сусідніх країн. Українська влада прагнула підтримувати та зміцнювати співпрацю та дипломатичні зв’язки з європейськими країнами. Відносини України з країнами Західних Балкан загалом покращилися, з розбіжними поглядами Сербії та Сербської Республіки у складі Боснії та Герцеговини щодо їхніх відносин із Росією. Відносини з Грузією зазнали деякої напруги, зокрема через неприєднання Грузії до санкцій проти Росії. Туреччина продовжує залишатися стратегічним партнером України з важливими двосторонніми економічними зв’язками та зв’язками між людьми, про що свідчать двосторонній безвізовий режим і угода про вільну торгівлю, підписані в лютому 2022 р. Туреччина також була визначним учасником міжнародної Кримської платформи.

<...>

## VII. Висновки та рекомендації

1. У геополітичному середовищі, яке швидко змінюється, ЄС продемонстрував, що готовий відповідати високим вимогам, зміцнюючи свою позицію на світовій арені. Відповідно до мети Союзу сприяти миру, його цінностям і добробуту його народів, розширення ЄС продовжує залишатися потужним інструментом сприяння демократії, верховенству права та повазі до основних прав. Надійна, заснована на досягненнях перспектива вступу є ключовим рушієм перетворень і, таким чином, посилює нашу колективну безпеку та соціально-економічне процвітання. Це важливо для сприяння примиренню та стабільності на європейському континенті. Відповідаючи на поклик історії, ми зараз повинні працювати над прискоренням розширення ЄС і поповненням Союзу.

2. Політика розширення ЄС уже набула нового імпульсу. Тверда перспектива членства в ЄС для Західних Балкан, України, Молдови та Грузії відповідає власним політичним, безпековим та економічним інтересам ЄС і є важливою в поточному геополітичному контексті.

У Гранадській декларації лідери ЄС нагадують, що “розширення є рушійною силою для покращення економічних і соціальних умов європейських громадян, зменшення розбіжностей між країнами та має підтримувати цінності, на яких засновано Союз”. Вони також зазначають, що як ЄС, так і майбутні країни-члени повинні бути готові до подальшого розширення Союзу. Для цього Союз має закласти необхідні внутрішні основи та реформи. У той же час важливо, щоб кандидати на членство активізували свої зусилля щодо реформ, зокрема у сфері верховенства права, відповідно до характеру процесу вступу, заснованого на досягненнях, і за підтримки ЄС.

3. За останній рік у порядку денному розширення ЄС відбулися значні зміни. Європейська Рада визнала європейську перспективу України, Молдови та Грузії. Лідери ЄС вирішили надати статус країни-кандидата Україні та Республіці Молдова, а також надати статус країни-кандидата Грузії після вирішення пріоритетів, зазначених у висновку Комісії щодо заявки Грузії на членство.

<...>

4. Зараз усі країни, що вступають до ЄС, мають історичну можливість міцно пов'язати своє майбутнє з Європейським Союзом. Комісія готова прискорити їхні відповідні процеси приєднання та переконатися, що наступне розширення стане каталізатором прогресу. Приєднання є і залишатиметься процесом, заснованим на досягненнях, який повністю залежить від об'єктивного прогресу, досягнутого кожною країною. Верховенство права, економіка, функціонування демократичних інститутів і реформа державного управління залишаються наріжним каменем політики розширення. Країни повинні будуть діяти з більшою рішучіс-

тю, щоб здійснити необхідні реформи та досягти відчутного та незворотного прогресу в фундаментальних питаннях, щоб повною мірою використати новий імпульс.

<...>

14. Комісія вітає значні зусилля щодо реформ, вжиті Україною після засідання Європейської Ради в червні 2022 р., незважаючи на агресивну війну Росії. Комісія вважає, що Україна досягла важливого прогресу в семи кроках, викладених у її Висновку від червня 2022 р., і вжила додаткових заходів для доповнення та підтримки цих досягнень.

Україна запровадила прозору та засновану на досягненнях систему попереднього відбору для суддів Конституційного Суду та завершила орієнтовану на доброчесність реформу органів судового управління. Україна має продовжити імплементацію прийнятих законів щодо відбору та призначення суддів звичайних судів та Конституційного Суду. Україна посилила боротьбу з корупцією, постійно розвиваючи надійну історію корупційних розслідувань і вироків, а також забезпечуючи прозорі призначення керівників ключових антикорупційних відомств. Вона вжила додаткових системних заходів для забезпечення сталості своїх антикорупційних зусиль, зокрема і через відновлення системи електронного декларування активів, хоч і з певними недоліками, та впровадження державної антикорупційної програми.

Україна зміцнила свою систему боротьби з відмиванням грошей, включаючи приведення свого законодавства, зокрема визначення політично значущих осіб, у відповідність зі стандартами FATF, а також прийняла комплексний стратегічний план і план дій щодо реформування правоохоронного сектору. Україна також посилила системні заходи протидії олігархам у таких сферах, як конкуренція та фінансування політичних партій, одночасно відтермінувавши застосування антиолігархічного закону. Україна привела закон про медіа у відповідність із законодавством ЄС. Вона продовжує посилювати захист національних меншин, зокрема шляхом внесення змін до законів про меншини та про освіту, тоді як подальші реформи, як зазначила Венеційська комісія, все ще мають бути здійснені. Ці процеси реформування мають бути інклюзивними, повною мірою залучаючи представників національних меншин до всіх необхідних кроків.

Незважаючи на те, що введення воєнного стану призвело до обмеження деяких основних прав, вжиті заходи є тимчасовими та в цілому пропорційними ситуації в країні.

З огляду на результати, досягнуті з червня 2022 р. за політичними критеріями, в рамках семи кроків і далі, Комісія вважає, що Україна достатньою мірою виконує критерії, пов'язані зі стабільністю інститутів, що гарантують демократію, верховенство права, права людини та пова-

ги та захисту меншин, встановлених Європейською Радою в Копенгагені в 1993 р., за умови, що вона продовжить свої зусилля щодо реформування та виконає інші вимоги в рамках семи кроків. На цій основі Комісія рекомендує Раді розпочати переговори про вступ з Україною. Крім того, Комісія рекомендує, щоб Рада ухвалила рамки переговорів, коли Україна:

- ухвалить запропонований урядом закон про збільшення штатної чисельності Національного антикорупційного бюро України;
- виключить із закону про запобігання корупції положення, які обмежують повноваження НАЗК щодо безперервної перевірки активів, які вже пройшли процес перевірки, та обмеження повноважень НАЗК щодо перевірки майна, придбаного декларантами до вступу на державну службу, без шкоди правилам, що застосовуються для забезпечення національної безпеки під час війни;
- прийме закон, який регулює лобіювання за європейськими стандартами, як частину антиолігархічного плану дій;
- прийме закон, який враховує решту рекомендацій Венеційської комісії від червня 2023 р. та жовтня 2023 р., пов'язаних із Законом про національні меншини, а також враховує рекомендації Венеційської комісії, пов'язані із законами про державну мову, медіа та освіту.

Україна має продовжувати боротьбу з корупцією шляхом подальших розслідувань та засуджень щодо корупції.

Комісія буде постійно стежити за прогресом і дотриманням у всіх сферах, пов'язаних з відкриттям переговорів, і звітуватиме Раді до березня 2024 р. Комісія готова розпочати підготовчу роботу, зокрема аналітичну перевірку *acquis* (скринінг) і підготовку рамок переговорів.